

Homosexualitatea în Grecia antică

Traducere din limba engleză de [Bogdan Mateciuc](#) după [Larry Houston](#)

Scopul acestui material este discutarea unui subiect mai amplu decât homosexualitatea în sine, acela al pederastiei la greci. Discutăm despre sexualitatea greacă în general, despre homosexualul adult și facem comparații cu societatea occidentală modernă. Ce putem concludiona cu privire la homosexualitatea din societatea americană modernă, dacă e să ascultăm numai vocea stângii politice sau numai vocea drepte sau diferite cazuri în instanță? Am putea descoperi o a patra viziune, atunci când problema homosexualității se supune la vot. Rezultatul sunt două răspunsuri contradictorii, depinzând dacă întrebarea ține de discriminare sau de definiția căsătoriei. Într-o mare majoritate din cazurile în care s-a supus la vot schimbarea definiției căsătoriei pentru a include perechile homosexuale, rezultatul a fost acela de a nu se schimba definiția istorică a căsătoriei dintre un bărbat și o femeie. Rezultatele au fost mai favorabile atunci când s-a pus în discuție discriminarea homosexualilor. Astfel, viziunea societății americane moderne asupra homosexualității este foarte similară celei din Grecia antică, așa cum vom vedea din următoarele citate din istoricii David Cohen și Bruce Thornton.

„Atunci, ce concluzie putem trage despre o societate ale cărei legi exprimau o anxietate adânc înrădăcinată față de pederastie, deși nu o interziceau? O cultură în care atitudinile și valorile mergeau de la moduri diferite de aprobare, reprezentate în Simpozionul lui Plauto, până la realismul abrupt al lui Aristofan și judecata lui Aristotel că homosexualitatea este o stare bolnavă sau morbidă dobândită prin obicei și comparabilă cu rosul unghiilor sau mâncatul de țărână sau cenușă? O societate nu este o structură omogenă; nu exista o „atitudine ateniană” față de homoerotism. Atitudinile foarte diferite și normele și practicile conflictuale care au fost discutate mai sus reprezintă dezacorduri, contradicții și anxietățile care alcătuiesc haosul modelat al unei culturi complexe. Acestea nu trebuie raționalizate și eliminate. A le încadra într-un sistem coerent și uniform ar conduce la diminuarea înțelegerii naturii multi-fațetate a homosexualității ateniene.” (Cohen, Law, Society and Homosexuality in Classical Athens, pag. 21)

„Mai întâi, majoritatea scrierilor despre sexualitatea antică dau apă la moară unei „agende politice” susținute de o teorie la modă care ne spune mai multe despre criza raționalismului occidental decât despre Grecia antică. Astfel, ni se spune că grecii nu vedeau nimic inerent greșit la sodomia dintre bărbați, atât timp cât se respectau niște „protocoale” legate de vârstă, statut social și poziție, o interpretare întreținută în ciuda multitudinii dovezilor, detaliate mai jos în Capitolul 4, care arată că grecii – inclusiv apologeții pederastiei, cum ar fi Platon – erau oripilați și dezgustați de ideea ca un bărbat să fie penetrat de un alt bărbat, numind acest comportament „împotriva naturii”. Ideea e să revenim la ce spuneau de fapt grecii, fără a o îngropa în prea multă vorbărie.” (Thornton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. xiii)

Sexul era văzut ca direcțional și având două roluri – activ și pasiv

În timp ce acest articol este scris pentru a discuta homosexualitatea, în mod specific pederastia greacă, trebuie discutat și felul în care vedeau grecii sexualitatea. În înțelegerea noastră modernă a sexualității, cu excepția cazurilor de abuz cum ar fi violul, partenerii sunt egali. Însă nu așa stăteau lucrurile în Grecia antică. Întâi, exista o inechitate fundamentală în favoarea bărbatului liber în relația cu băieții, femeile și sclavii. Apoi, aceasta făcea ca sexul să aibă o caracteristică direcțională,

cu un imperativ anatomic, din nou în favoarea bărbatului liber. Sexul era ceva ce îi făcea altuia și ceea ce făcea cu organul său sexual, cu penisul. În al treilea rând, sexul avea roluri activ și pasiv, un partener era penetrant și celălalt era penetrat. Astfel, se pare că vechii greci aveau o mai mare acceptare față de bisexualitate.

„Pentru antici, mulți istorici sunt de acord, sexualitatea nu era un domeniu separat al experienței, centrul vieții private; era direct legat statutul și puterea socială. Oamenii erau judecați după comportamentul lor public, pentru care existau roluri clare; căsătoria, de pildă, era o sarcină care nu avea neapărat legătură cu satisfacția erotică. Bărbații cu un statut social (cetățenii) se bucurau de un acces sexual la aproape toți ceilalți membri ai societății (inclusiv, în Grecia, sclavii, tinerii liberi, străinii și femeile din toate clasele).” (Clausen, *Beyond Gay or Straight*, pag. 51)

„Mai întâi, expresia sexualității era centrată pe o inechitate fundamentală; nu doar în relațiile bărbat-femeie, ci și între bărbații aflați într-o relație homosexuală.” (King, “Sowing the Field: Greek and Roman Sexology, pag. 29 în *Sexual Knowledge Sexual Science: The History of the Attitudes in Sexuality*, editori Roy Porter și Mikulas Teich)

„În Grecia, relația sexuală se presupunea că era o relație de putere, unde un participant este dominant și celălalt inferior. Pe de-o parte, avem bărbatul adult liber; pe de altă parte, femeile, sclavii și băieții. Rolurile sexuale sunt izomorfe cu rolurile sociale; într-adevăr, comportamentul sexual este văzut ca o reflecție a relației sociale, nu ca o temă în sine. Astfel, este important să ne amintim că, pentru greci, important era rolul, nu sexul, care era secundar. Obiectele sexuale sunt de două feluri – nu bărbat și femeie, ci activ și pasiv.” (Downing, *Myths and Mysteries of Same-Sex Love*, pag. 135-136)

„La sfârșitul secolului douăzeci, a devenit o modă să se presupună că penetrarea penială exprimă puterea penetrantului și supunerea celui penetrat (Foucault 1976/80-1984/6; Keuls 1985; Parker 1992). Multe studii au concluzionat astfel, corect zic eu, că bărbații aveau acces la cei de sub ei în societate (femei necăsătorite, bărbați necetățeni, sclavi; Richlin 1992: xviii; Sutton 1992; 5); numai femeile virtuozose și bărbații cetățeni nu intrau în aceste limite.” (Younger, *Sex in the Ancient World From A to Z*, pag. xiv)

„Deși plăcerea sexuală și căsătoria nu era în mod necesar legate, sexualitatea și dominarea erau cu siguranță. Departe de a fi o experiență reciprocă, activitatea sexuală avea mereu o calitate direcțională pentru greci. Sexul era ceva ce unul „îi făcea” altuia, iar imperativul anatomic dicta că un bărbat era cel ce făcea acel lucru.” (Mondimore, *A Natural History of Homosexuality*, pag. 7)

„Atât în Grecia, cât și în Roma, după cum arată cele mai recente studii, opoziția fundamentală între tipuri diferite de comportament sexual nu era contrastul heterosexual/homosexual, ci contrastul activ/pasiv, prima categorie – activitatea – fiind caracteristică bărbatului adult, în timp ce ultima – pasivitatea – era rezervată femeilor și băieților.” (Cantarella, *Bisexuality in the Ancient World*, pag. x)

„Lumea antică, atât greacă, cât și romană, nu își întemeia clasificarea pe gen, ci pe o axă complet diferită, activ versus pasiv. Aceasta are o consecință imediată și importantă, pe care trebuie să o abordăm de la început. Pur și simplu, nu exista nici un concept abstract cum ar fi „homosexualitatea” în lumea antică. Faptul că un bărbat făcea sex cu alți bărbați nu îi aloca o categorie sexuală. La fel, trebuie subliniat, nu exista conceptul de „heterosexualitate”. Aplicarea acestor termeni la lumea antică este anacronică și poate duce la mari confuzii. Cineva a făcut

remarca, „Homosexualul pasiv nu era respins pentru homosexualitatea lui, ci pentru pasivitatea lui” și astfel ar trebui să fie clar că nu vorbim despre „homosexualitate”, ci despre pasivitate.” (Parker, The Teratogenic Grid, pag. 47-48 în Roman Sexualities, editori Judith P. Hallett și Marilyn B. Skinner)

„Așa cum am remarcat înainte, grecii arătau o tendință pronunțată de a acorda cea mai mare importantă (într-adevăr, de a slăvi) instinctul sexual în sine iar nu obiectul particular; în consecință, ei erau mult mai liberi decât bărbații moderni să își schimbe obiectele sexuale după meritele lor relative. Cultura greacă, spre deosebire de culturile moderne, nu impunea nici o limită bărbaților adulți cu privire la alegerea obiectelor sexuale în sine și singura „perversiune” remarcată de poezii comici (reflectând, putem fi siguri, opinia comunității) sunt cazurile în care actele sexuale, altele decât penetrarea vaginală, altfel perfect acceptabile, erau duse la extrem (vezi Cratin. 152, de exemplu) sau practicate în circumstanțe nepotrivite.” (Henderson, The Maculate Muse, pag. 205)

„A treia caracteristică, strâns legată, este importanța penetrării; principala distincție la toate întâlnirile sexuale, hetero sau homosexuale, consta în a fi penetrant sau penetrat.” (King, “Sowing the Field: Greek and Roman Sexology” pag. 30 în Sexual Knowledge, Sexual Science: The History of the Attitudes to Sexuality, editori Roy Porter și Mikulas Teich, pag. 30)

„Grecii asociau dorința sexuală cu alte apetituri umane – dorința după mâncare, băutură și somn – și vedeau toate aceste apetituri ca punând aceeași problemă morală, problema evitării excesului.” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 134)

„Etica sexuală la greci accentua nu ce făcea individul, ci cum o făcea; implica nu un index de acte specifice interzise, ci recomandarea de a acționa cu moderație.” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 135)

Homosexualitatea în Grecia antică

„Limbile greacă și latină antică nu aveau nici un cuvânt care să se traducă prin homosexual, în mare parte pentru că aceste societăți nu aveau aceleași categorii sexuale pe care le avem noi. Conceptele și categoriile noastre privind expresia sexuală se bazează pe genurile partenerilor implicați: heterosexualitate, când partenerii sunt de sex opus, și homosexualitate, când sunt de același sex. În alte timpuri și la alte popoare, acest mod de gândire pur și simplu nu pare să se aplice – antropologii, istoricii și sociologii au descris multe culturi în care erotica homosexuală ocupă un loc foarte diferit decât cel din cultura noastră.” (Mondimore, A Natural History of Homosexuality, pag. 3-4)

„Ambele aceste explicații ale homosexualității – fie ca pervertire „nenaturală” a sexului, fie ca expresie excesivă a naturii sale esențiale – se pot găsi în ceea ce ne-a rămas din literatura greacă antică. Alegerea uneia dintre cele două, spre excluderea celeilalte, lucru des întâlnit printre cercetătorii moderni, simplifică exagerat complexitatea atitudinilor atestate în aceste dovezi.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 101)

„Grecia antică este citată frecvent ca un exemplu de civilizație în care homosexualitatea era acceptată ca normală sau chiar încurajată. Acest lucru nu e tocmai adevărat. Toți bărbații se presupunea că fac dragoste cu femei, se căsătoresc și întemeiază o familie, chiar dacă aveau sau nu un iubit de același sex. Mai mult, dragostea și sexul între bărbați adulți erau privite ca fiind puțin ridicole. Norma era ca un bărbat adult să aibă o relație care durează câțiva ani cu un băiat

adolescent. Când băiatul ajungea la maturitate, se presupunea că și el își va lua un iubit tânăr.” (Goode, Deviant Behavior, pag. 193-194)

„Homosexualitatea era o opțiune sexuală universal recunoscută în lumea antică, în particular în regiunile doriene, unde se pare că avea o validare religioasă, etică și juridică și unde aparent făcea parte din viața publică cotidiană a bărbatului, mai mult decât era cazul în regiunea Atenei.” (Henderson, The Maculate Muse, pag. 204)

„A doua caracteristică este mai aplicabilă culturii grecești clasice. Activitatea homosexuală la bărbați era, într-o anumită măsură, văzută ca normală, dar numai dacă era menținută în anumiți parametri sociali clar definiți. Relațiile dintre persoane de aceeași vârstă erau criticate. În Atena clasică, relațiile homosexuale, în mod ideal, comportau aspectul unui rit inițiativ, între un băiat tânăr, fără barbă, și un mentor mai bătrân. Totuși, chiar și aceste relații aveau o anumită etichetă referitoare la procesul de curtare și la darea și primirea de daruri și alte semnale, în timp ce în dreptul atenian clasic exista o „anxietate adânc înrădăcinată” cu privire la pederastie. Aristotel argumentează că orice bucurie față de ceea ce el vedea ca fiind un partener subordonat, pasiv și învins într-o relație homoerotică era ceva nenatural; în picturile de pe ceramica ateniană, partenerul pasiv nu este niciodată reprezentat având erecție. Figura ateniană a lui kinaidos, bărbatul căruia îi place rolul pasiv, este prezentată ca o caricatură, un lucru deviant atât social, cât și sexual.” (King, “Sowing the Field: Greek and Roman Sexology” pag. 30 în Sexual Knowledge, Sexual Science: The History of the Attitudes to Sexuality, editori Roy Porter și Mikulas Teich)

„Ambiguitatea și complexitatea atitudinilor grecilor față de homosexualitate se pot vedea mai întâi în diferitele speculații cu privire la originile ei, care oscilează între poli culturii și naturii. Indiferent care e sursa ei însă, homosexualitatea pasivă este clar considerată o aberație, o tulburare legată de violență și boală, chiar și în instituția aparent acceptată a pederastiei.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 101-102)

„Dacă originile homosexualității trebuie căutate în natură sau istorie, este evident o problemă, chiar și în formele ei acceptate ca pederastie, un fenomen care necesită o relatare mitică în crima lui Laius.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 103)

„Una dintre dificultățile noastre când citim despre Grecia antică este aceea că majoritatea manifestărilor comune ale homosexualității în dovezile existente se referă la pederastie, relația fizică și emoțională, cvasi-ritualică și trecătoare dintre un bărbat mai în vârstă și un tânăr, o activitatea pe care noi o vedem ca infracțiune. Există foarte puține, dacă există, dovezi din Grecia antică care arată bărbați (sau femei) adulți ca „perechi” implicate într-o relație sexuală și emoțională reciprocă, continuă, în care sexul cu femei (sau bărbați) este controversat, iar diferența de vârstă nu este mai semnificativă decât este într-o relație heterosexuală. Astfel, dovezile din Grecia antică implică fie homosexualitatea bărbat-tânăr (relația socială idealizată pe care o vom discuta în capitoul 8), fie un homosexual pasiv sau kinaidos definit mai precis, bărbatul adult care în mod pervers se bucură să fie penetrat de alți bărbați și care face sex cu femei numai din cauza presiunilor sociale. Aceste două categorii, după cum vom vedea, nu se exclud reciproc așa cum s-ar părea, ceea ce indică o anxietate prezentă chiar și la cei mai entuziaști promotori ai pederastiei.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 100)

„În primul rând, pare foarte probabil că homosexualitatea de orice fel era limitată la nivelurile prospere și aristocratice ale societății antice. Masele de țărani și meșteșugari probabil erau foarte

puțin afectați obiceiuri de acest fel, care pare să fi fost asociat cu un soi de snobism.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 62)

„În Atena, ca un băiat să aibă o relație homosexuală cu un adult era ceva nu doar acceptabil, ci, în anumite condiții, ceva aprobat din punct de vedere social.” (Cantarella, Bisexuality in the Ancient World, pag. 17)

„În vremea în care Atena s-a aflat în perioada ei de putere maximă, în 480 î.Hr., practicile homosexuale masculine erau, fără îndoială, frecvente și tolerate social, însă erau ele aprobate? Vârsta inocenței pederaste se încheiase și exista, în artă și literatură, o anumită anxietate față de acest subiect. Pozițiile exprimate cu privire la homosexualitatea masculină se refereau de obicei la prostituția homosexuală sau la posibilitatea unor relații homoerotice între egali.” (Keuls, The Reign of the Phallus Sexual Politics in Ancient Greece, pag. 287)

„Imaginea de mai sus a etosului homosexual din Atena arată că acesta a suferit o schimbare fundamentală între epocile arhaică și clasică. Relația homosexuală arhetipală era aceea între un băiat copil sau prepuberal și un bărbat adult. Contactul avea puternice nuanțe paternale și implica răspunsul afectiv al partenerului copil și răspunsul ușor sexual al partenerului prepuberal. Imaginea originală a „iubitului” ideal nu includea nici o trăsătură feminină. În general, abordarea sexuală era frontală, iar copulația intracrurală. Perioadă în care s-a format acest tipar a fost epoca arhaică a Atenei, înainte de cea mai mare înflorire a culturii atice. În secolele cinci și șase, acest model s-a compromis și a condus la prostituția masculină a unor cetățeni și la legături amoroase între bărbați adulți; ambele practici au fost stigmatizate constant, ca fiind inacceptabile social. Sexul anal, în general asociat cu obscenitatea și comportamentul grosolan, era forma cea mai frecventă a acestor tipuri discreditate de contact homosexual.” (Keuls, The Reign of the Phallus Sexual Politics in Ancient Greece, pag. 298-299)

„Acest lucru era valabil în special dacă tânărul permitea să fie penetrat, un act considerat nedemn de un bărbat și un cetățean liber, și unul care putea să pună în pericol cetățenia.” (Bishop și Osthelder, Sexualia From Prehistory to Cyberspace, pag. 208)

„Situția era total diferită în cazul unor maturi egali. În timp ce băiatul doric putea atinge maturitatea prin această supunere, adultul care se supunea unui alt adult își pierdea masculinitatea și devenea efeminat, supus rușinii și disprețului.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 89)

„Indiferent de modelele comportamentale reale, copulația anală dintre doi bărbați era egală cu sexul între doi adulți, nu între un bărbat adult și un băiat tânăr și era, evident, dezaprobată” (Keuls, The Reign of the Phallus Sexual Politics in Ancient Greece, pag. 291)

„Homosexualitatea, apoi, era o inovație istorică pentru greci, rezultatul imaginației umane depravate și al vulnerabilității la plăcere.” (Thornton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 102)

„Deja în 1964 Dover anunța temele publicațiilor lor ulterioare: centralitatea discursurilor juridice ateniene; atenția acordată vaselor pictate; distincțiile de gen, context, clasă, între credințe și comportamente; utilizarea tendențioasă a termenilor de abuz personal (cum ar fi „prostituată”) în propaganda politică; și, mai presus de toate, contrastul dintre erastes activi, mai maturi și partenerul lor mai tânăr, pasiv, într-o pereche homosexuală eromenos. Pe acestea Dover le vedea mai degrabă ca reprezentând două stadii esențiale în dezvoltarea socială a unui cetățean grec

decât ca identități de-o viață.” (Golden și Toohey, editori, Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, pag. 6-7)

Kinaidos

În Grecia antică, există un anume bărbat adult care este identificat cu comportamentul homosexual. Grecii aveau un cuvânt pentru acest individ, *kinaidos*. Acest individ era cel care accepta rolul pasiv într-o relație homosexuală cu penetrare anală. Făcând aceasta, acceptând să preia rolul pasiv, supus, el era văzut ca nevrednic de a fi un om liber și era considerat ca o prostituată masculină. Ca urmare, el renunța la dreptul lui de cetățean de a deține o funcție. Bărbatul care permitea să fie penetrat anal era considerat și ca dedat abuzului de alcool, mâncare, bani sau putere.

„O altă imagine a bărbatului, kinaidos, era una complet negativă. Acesta era bărbatul care era reprezentat ca purtându-se într-o manieră efeminată, implicit luând rolul pasiv într-o relație sexuală din cauză că nu își putea controla poftele. Prostituata masculină sau kinaidos era foarte diferit de noțiunea noastră modernă de homosexual. Prostituata masculină nu era exclusă din societate pentru că, asemenea prostituatei femeie, oferea un serviciu sexual, chiar dacă era unul rușinos. Nu se considera că s-a născut kinaidos sau prostituată masculină, ci era un rol pe care îl dobânda.” (Clark, Desire A History of European Sexuality, pag. 22)

„Vedem că kinaidos este emblema apetitului sexual compulsiv neînfrânat, al predării către haosul patimii naturale care amenință ordinea civilizată, un trădător al sexului său, o manifestare jignitoare a puterii erosului față de mintea masculină care este responsabilă de crearea și menținerea acelei ordini în fața haosului naturii.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 101)

„În aproape fiecare gen al literaturii grecești, apetitul lui kinaidos este steril, fără folos, bun numai pentru plăcere, supunând masculinitatea altor poște, de bani sau putere, care, de asemenea, amenință cultura și categoriile ei distincte, în particular dacă el este un cetățean răspunzător într-o anumită măsură de funcționarea politică a cetății.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 101)

„Situția era total diferită în cazul unor maturi egali. În timp ce băiatul doric putea atinge maturitatea prin această supunere, adultul care se supunea unui alt adult își pierdea masculinitatea și devenea efeminat, supus rușinii și disprețului.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 89)

„Odată ce am acceptat universalitatea relațiilor homosexuale în societatea greacă, ca un fapt, ne surprinde să aflăm că dacă un bărbat, la un moment al vieții sale, se prostituase cu un alt bărbat pentru bani, era exclus de la exercitarea drepturilor sale politice.” (Dover, Classical Greek Attitudes to Sexual Behavior, pag. 122-123 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„Atât timp cât „partenerul pasiv” dintr-un act homosexual prelua rolul unei femei, era supus suspiciunii, asemenea unei prostituate masculine, că a renunțat la rolul său prescris de viitor stâlp și apărător al societății.” (Dover, Classical Greek Attitudes to Sexual Behavior, pag. 125 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„Ca regulă, singura practică sexuală atacată ca fiind o perversiune josnică era sexul anal pasiv cu bărbați, acele „funduri largi” (euryproktoi) care în mod voit se supuneau asertivității altui bărbat.

În această societate, orice formă de supunere era considerată ca fiind nevrednică de un bărbat liber. În timp ce toți înțelegeau că este natural pentru femeie să fie penetrată de un bărbat, se considera că numai un sclav sau o prostituată masculină se poate supune în acest mod unui alt bărbat.” (Garrison, Sexual Culture in Ancient Greece, pag. 161)

„Un bărbat căruia îi place să joace rolul partenerului receptor este privit ca o prostituată și ca renunțând la dreptul său ca cetățean de a deține o funcție. Presupunerea este aceea că un bărbat care se oferă pe sine este în stare de orice! Numai sclavii, femeile și străinii ar alege singuri să fie tratați ca niște obiecte” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 139)

„Fie creat de istorie sau de natură, de un abuz sexual în copilărie sau de organe sexuale deformate, bărbatul căruia îi place penetrarea anală din partea altui bărbat este o aberație, un loc volatil al unei potențiale tulburări sociale, căci precum femeia cu care se aseamănă, așa va fi și el tratat.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 105)

„Protocoalele explică de ce. Întrucât activitatea sexuală este o simbolică (sau e interpretată) ca o competiție cu sumă zero și o conjuncție permanentă a victoriei, kinaidos este un bărbat care alege să piardă. Contrar tuturor normelor sociale care prescriu necesitatea ca bărbații să-și exercite dorințele într-o manieră care să arate stăpânire asupra eului și asupra altora, kinaidos simplu și direct dorește să fie stăpânit.” (Winkler, “Laying Now the Law: The Oversight of Men’s Sexual Behavior in Classical Athens”, pag. 186 în Before Sexuality The Construction of Erotic Experience in the Ancient Greek World, editori David M. Halperin, John J. Winkler și Froma I. Zeitlin)

Pederastia

După ce am discutat cum vedeau grecii sexul în general și homosexualitatea în particular, alături de „kinaidos”, bărbatul care era partenerul receptor pasiv în relația anală, vom discuta acum practica grecească a pederastiei, a „iubirii de băieți”. În mod ideal, pederastia nu avea o componentă sexuală, ci era un ritual de trecere și un mod educațional pentru un bărbat adult (nu un tată biologic care lua rolul de mentor pentru un tânăr care ajungea la pubertate, creștea și devenea un bărbat adult, care ca cetățean liber urma să devină un lider politic în orașul-stat grecesc. Pederastia servea rolului de formare morală și politică a tinerilor. Mai important, nu era o relație privată între doi indivizi, ci o relație publică spre beneficiul tuturor.

„Cuvântul pederastie provine din grecescul paiderasteia, care înseamnă literal „iubire de băieți”. În engleză, pederastie a ajuns să semnifice aproape exclusiv practica inversiunii sexuale. Însă în literatura greacă, paiderasteia este folosit cu referire la afecțiunea pură, dezinteresată și nu la relațiile homosexuale fizice.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 62)

„În limba greacă, cuvântul „pederastie” nu avea conotația urâtă pe care o are azi pentru noi, dat fiind că era privită pur și simplu ca o varietate a iubirii și nu avea atașat nici un înțeles negativ.” (Licht, Sexual Life in Ancient Greece, pag. 413)

„Sper că s-au prezentat suficiente dovezi documentare care arată că pederastia era cultivată de bărbați normali heterosexuali din Grecia antică, neavând nici o legătură cu tipul invers homosexual de personalitate. Nu era considerată o aberație, ceva de tolerat, și nici nu era asociată cu o oarecare laxitate a standardelor morale; era o parte naturală a stilului de viață al celor mai buni dintre bărbați, reflectat în poveștile despre zei și eroi ale oamenilor.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 32)

„Aceasta arată că nu doar scriitorii, ci și pictorii erau conștienți că, pentru a-și menține caracterul adecvat, pederastia avea reguli.” (Lear și Cantarella, *Images of Ancient Greek Pederasty Boys Were Their Gods*, pag. 192)

„Pederastia servea celui mai înalt țel – cel educațional (*paideia*). Erosul era mediul *paideiei*, unindu-l pe tutore și elev. Băiatul se supunea și permitea să se afle în posesia bărbatului.” (Vanggard, *Phallos A Symbol and Its History in the Male World*, pag. 87)

„Însă abia după formarea cetății au început grecii să iubească alți bărbați și, mai specific, băieți? Homosexualitatea masculină din Grecia, de fapt, cel puțin în formele ei cele mai sociale și semnificative cultural, era pederastie și era foarte răspândită. Problema originilor ei rămâne deschisă.” (Cantarella, *Bisexuality in the Ancient World*, pag. 4)

„În Atena, homosexualitatea (care, după cum știm, era de fapt pederastie, în sensul de relație sexuală între un adult și un tânăr) deținea un rol important în formarea morală și politică a bărbaților tineri, care învățau de la iubiiții lor adulți virtuțile unui cetățean.” (Cantarella, *Bisexuality in the Ancient World*, pag. viii)

„Această pederastie se presupunea că transmite virtuțile masculine ale minții și trupului de la nobil la tânăr (Vanggaard, 1972).” (Karlen, “Homosexuality in History,” pag. 79 în *Homosexual Behavior: A Modern Reappraisal*, editor Judd Marmor)

„De pildă, în Grecia antică, relațiile homosexuale dintre bărbații mai în vârstă și cei mai tineri erau acceptate ca pedagogice. În contextul unei relații erotice, cel mai în vârstă îl învăța pe cel mai tânăr deprinderile militare, intelectuale și politice. Însă, bărbații mai în vârstă erau deseori și soți și tați. Nici o relație sexuală nu o excludea pe cealaltă. Astfel, deși societatea greacă antică recunoștea activitatea homosexuală masculină, bărbații din aceste relații rareori se defineau pe sine ca „homosexuali.” (Escoffier, *American Homo: Community and Perversity*, pag. 37)

„Astfel, aceste relații de iubire nu erau afaceri erotice private. Ele se desfășurau la lumină, înaintea publicului, erau privite ca fiind de mare importanță de către stat și erau supervizate de autoritățile responsabile ale acestuia.” (Vanggard, *Phallos A Symbol and Its History in the Male World*, pag. 39)

„Erau legați într-un pact la fel de obligatoriu pentru amândoi. Era obligația lui erastes de a fi mereu un exemplu remarcabil și impecabil pentru băiat. Nu avea voie să facă nici o faptă care să-l rușineze pe băiat. Responsabilitatea lui totală față de băiat îl făcea dependent de băiat în mult mai multe feluri decât cel pur erotic. Era judecat după dezvoltarea și comportamentul băiatului. Chiar și în aspectele trupești ale relației, băiatul se putea ridica împotriva tutorelui său.” (Vanggard, *Phallos A Symbol and Its History in the Male World*, pag. 88)

„Mulți cercetători au scris mult despre pederastia timpurie – întrucât Homer nu o menționează, unii cercetători au afirmat că aceasta trebuie să fi fost o inovație a Epocii de Fier târzie. Apoi cercetătorii au căutat cauze (controlul populației [Percy 1996] sau un produs secundar al nudității atletice [Scanlon 2002]). Totuși, pederastia nu înseamnă homosexualitate; este un ritual de devenire și de aceea avem o paralelă antropologică care o situează în faza de formare a statului, la nivel tribal. În acest caz, pederastia trebuie să fi apărut nu mai târziu de Epoca de Bronz mijlocie (ca. 1900- 1600 îH).” (Younger, *Sex in the Ancient World From A to Z*, pag. xv)

„Practica apărută în gimnaziul grec la care se referă Cicero nu este homosexualitate, ci pederastie, curtarea tinerilor de către bătrâni, iar aspectul central era statutul, nu sexul.” (Williams, Roman Homosexuality Ideologies of Masculinity in Classical Antiquity, pag. 64)

„Abundența literatură rămasă, compusă de antici spre lauda pederastiei, arată că aceasta era o treabă a minții, nu a trupului, o iubire pură, „platonicească”, cum îi spunem noi azi, din care era exclusă carnalitatea. S-a declarat că, în aceste cazuri, Eros nu tolera prezența mamei sale, Afrodita. Căci Eros, așa cum am arătat, simboliza pasiunea sufletească, iar Afrodita unirea trupurilor, homosexual sau nu.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 67)

„În schimb, legătura homosexuală preferată de greci nu era atât homoerotică, cât pederastică; relația arhetipală era între un bărbat matur aflat la apogeul puterii și nevoii sale sexuale și un băiat tânăr, nedezvoltat erotic, imediat înainte de pubertate. Nomenclatorul grec standard îi alocă partenerul agresiv, mai bătrân, titlul de „iubit” (erastes, substantiv) și celui tânăr, pasiv, titlul de „cel iubit” (eromenos, adjectiv).” (Keuls, The Reign of the Phallus Sexual Politics in Ancient Greece, pag. 275)

„Modelul homosexualității validate social era pederastia (după Thorkil Vanggaard, voi folosi această formă pentru a evita identificarea practicii grecești cu sensurile pe care „pederastie” le are astăzi), iubirea dintre un bărbat mai bătrân față de unul tânăr (prin bărbat mai bătrân înțelegem aici în general bărbați între douăzeci și treizeci de ani, în timp ce tinerii erau adolescenți). Contextul era cel gimnazial, unde tinerii mergeau să practice (și să-și afișeze) înzeștrările fizice, iar bătrânii să îi privească, să îi aprecieze și să și-i aleagă. Arena era rezervată clasei superioare, iar pederastia includea un aspect de pedie, instruirea pentru cetățenie a tinerilor aristocrați. Faptul că iubirea homosexuală tindea să fie ridiculizată în comedii, o formă de artă care atrăgea masele, poate arăta că juca un rol minor în viața acestora.” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 137)

„După cum se știe, a o defini simplu ca „relație homosexuală” (așa cum se obișnuia în trecut) ar însemna să falsifici realitatea, atribuindu-le grecilor un concept care nu exista în lumea lor. Astăzi, este acceptat printre cercetători faptul că un adult din Grecia antică putea, în ciuda unei anumite dezaprobări sociale sau chiar fără, să își manifeste dorințele sexuale față de un alt bărbat, atât timp cât acesta era un adolescent (pais), pe care adultul îl iubea în contextul unei relații apreciate și codificate social, pe care o putem numi pederastie. Acest tip de relație avea loc atunci între adultul „activ” și un băiat „pasiv”, deși prin „activitate” și „pasivitate” – acesta e un aspect important în chestiunea de față – grecii nu înțelegeau neapărat doar roluri sexuale, ci, mai presus de toate, roluri intelectuale și morale.” (Lear și Cantarella, Images of Ancient Greek Pederasty Boys Were Their Gods, pag. 1-2)

„Pentru a facilita înțelegerea iubirii elenice față de băieți, ar trebui spus ceva despre idealul grecesc al frumuseții. Cea mai fundamentală diferență dintre cultura antică și cea modernă este aceea că cea antică este preponderent masculină și că femeia apare în preajma bărbatului doar ca mamă a copiilor săi și ca gestionar al treburilor casnice. Antichitatea îl trata pe bărbat și numai pe bărbat ca un centru al întregii vieți intelectuale. Aceasta explică de ce creșterea și educarea fetelor era neglijată într-o manieră pe care noi o înțelegem cu greu; însă băieții, pe de altă parte, trebuia să-și continue educația mult mai târziu față de noi astăzi. Cel mai neobișnuit obicei, conform ideilor noastre, era acela ca fiecare bărbat să atragă la sine un băiat sau un tânăr și, în intimitatea vieții cotidiene, să acționeze ca protector, sfătuitor și prieten, formându-l în toate virtuțile masculine. Acest obicei a predominat în special în statele dorice și era într-atât de recunoscut de Stat ca fiind ceva firesc, încât era privită ca o încălcare a responsabilităților de către bărbat dacă

nu atrăgea la sine un tânăr, și ca o rușine pentru băiat dacă nu avea onoarea prieteniei unui bărbat. Seniorul era responsabil de stilul de viață al tovarășului său cel tânăr și împărtășea alături de el laudele și oprobiul.” (Licht, Sexual Life in Ancient Greece, pag. 418)

„Este un lucru indiscutabil și, într-adevăr, șocant, faptul că 'homosexualitatea contribuia la formarea idealului moral care se afla la baza întregii educații grecești. Dorința iubitului mai în vârstă de a se afirma în prezența celui tânăr, de a-l impresiona, și dorința reciprocă a celui din urmă de a apărea vrednic de afecțiunea seniorului în mod necesar reafirmau în cei doi că iubirea de slavă avea întotdeauna legătură cu spiritul competitiv al omenirii. Legăturile amoroase ofereau deci cele mai bune ocazii pentru rivalitățile nobiliare. Dintr-un alt punct de vedere, idealul camaraderiei în luptă reflectă întregul sistem de etică implicat în cavalerie, care se întemeia pe sentimentul onoarei. (H.-I.Marrou, Histoire de l' Education dans l'Antiquite, pag. 58-59) Însă ucenicia pentru curaj și iubirea de onoare și slavă, importante pentru greci, includea numai o parte din educația grecească. Pentru că iubiții afirmau că ei participă activ la toată dezvoltarea morală și intelectuală a celor iubiți de ei.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 87)

„Esențiale pentru înțelegerea naturii, înțelesului și importanței pederastiei sunt următoarele: mai întâi, diferența de vârstă dintre erastes și eromenos era întotdeauna una considerabilă. Erastes era un bărbat adult, eromenos încă un băiat imatur sau tânăr.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 43)

„În al doilea rând, așa cum s-a demonstrat, era esențială o bază etică pentru relația dorică.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 43)

„În al treilea rând, homosexualitatea din relația pederastă nu avea nimic de-a face cu efeminarea. Din contră, la doricici scopul evident al educației era masculinitatea în cele mai pronunțate forme ale ei. Rafinamentul în ceea ce privește îmbrăcămintea și în ceea ce privește mâncarea, casa, mobile sau alte aspecte ale vieții cotidiene erau privite cu dispreț. Sursele contemporane, dar și cele ulterioare, sunt de acord că pederastia a înflorit în special în rândul dorienilor războinici.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 44)

„În al patrulea rând, pederastia dorică era ceva complet diferit de homosexualitate în sensul uzual în care folosim noi termenul, ca inversiune (vezi definiția de la pagina 17). Am arătat în mod repetat că bărbații obișnuiți cultivau pederastia și heterosexualitatea activă în același timp. Bărbații care se preocupau exclusiv de băieți și care nu se căsătoreau erau pedepsiți, batjocoriți și ridiculizați de autoritățile spartane, și tratați cu dispreț de către tineri.” (Vanggard, Phallos A Symbol and Its History in the Male World, pag. 44)

„Din punct de vedere al multor bărbați în vârstă, băieți și fetele erau la fel de dorite, însă fetele elitelor erau închise în casă, în timp ce băieții mergeau la școală și exersau dezbrăcați în sala de sport. Adolescenții erau văzuți ca cele mai frumoase obiecte ale dorinței, musculoși, fără păr încă, cu pielea netedă, cu un penis mic și delicat, lucruri pe care bărbații greci le priveau ca erotice. Întrucât erau tineri, nu aveau încă statutul de bărbați adulți și puteau fi cumva văzuți ca feminini. Când ajungeau la vârsta la care începea să le crească barbă și păr pubian, când pielea lor devenea mai aspră, deveneau mai puțin atrăgători; dobândeau statutul de cetățeni și își putea căuta proprii iubiți tineri înainte de a se căsători.” (Clark, Desire A History of European Sexuality, pag. 23)

„Dacă e să tragem concluzii din ce s-a spus despre etica iubirii grecilor față de băieți, următoarele lucruri apar ca de netăgăduit: iubirea grecilor față de băieți era un aspect al caracterului, bazat pe motive estetice și religioase. Obiectul ei este, cu ajutorul Statului, acela de a ajunge la puterea de a

menține aceasta și la baza virtuții civice și personale. Nu este ceva ostil căsătoriei, ci o complementează ca un important factor în educație.” (Licht, *Sexual Life in Ancient Greece*, pag. 445)

„Deși grecii credeau că aceeași dorință atrăgea pe un om de ceva ce era de dorit, ei totuși gândeau că această dorință presupunea probleme specifice atunci când era vorba de o relație între doi bărbați din categorii distincte de vârstă, dintre care unul nu dobândise încă statutul de cetățean adult. Disparitatea era ceea ce îi conferea relației valoarea ei și ceea ce o făcea problematică din punct de vedere moral. Era concepută o ritualizare elaborată a comportamentului adecvat pentru ambele părți, pentru a-i da acestei relații o formă „frumoasă”, una care să onoreze statutul ambiguu al tânărului. Ne fiind încă un adult liber, era făcea obiectul unei dorințe masculine; fiind potențial un cetățean liber, viitorul lui subiectiv trebuia onorat. Rolul activ putea fi jucat numai de către partenerul mai bătrân, însă partenerul tânăr trebuia tratat ca liber să accepte sau să-și respingă patronul. Astfel, grecii credeau că relația trebuia concepută pentru a-i oferi ocazia tânărului să înceapă să învețe stăpânirea de sine care era așteptată de la el ca adult. Bărbatul mai bătrân era văzut ca neproblematic; ceea ce era dificil era felul în care trebuia trăită această dorință, pentru ca obiectul ei să devină la rândul ei un subiect.” (Downing, *Myths and Mysteries of Same-Sex Love*, pag. 138)

„Adevărul este că pederastia era un viciu încurajat de niște condiții sociale anormale, cum ar fi viața în tabere militare sau comunități exclusiv masculine. Societatea era în esență una masculină în perioada clasică a civilizației grecești, chiar și în afara Spartei. Homosexualitatea de fapt se dezvoltă oriunde bărbații și femeile trăiesc vieți separate, iar diferențele de educație și rafinament dintre sexe acționează împotriva atracției sexuale normale. Cu cât devine mai fermă această separare și diversitate, cu atât este mai răspândită homosexualitatea.” (Flacelliere, *Love in Ancient Greece*, pag. 215-216)

Erastes și eromenos

Într-o relație pederastă existau doi parteneri, cel bătrân era numit *erastes*, iar cel tânăr *eromenos*. Relația urma să se încheie atunci când cel tânăr ajungea la 18 ani și începea să îi crească păr pe față. Deși relația începea atunci când tânărul era la pubertate, după încheierea ei tânărul, eromenos, urma să se căsătorească și putea deveni la rândul lui un erastes pentru un partener mai tânăr. Relația se baza pe aprecierea reciprocă a celor doi parteneri, unul față de celălalt. În mod ideal, mai important, cel bătrân, erastes, trebuia să țină cont de interesul suprem al celui tânăr, eromenos. Astfel, aceasta nu era o relație sexuală, ci una educațională și de instruire a tânărului de către bătrân, pentru a deveni un adult de succes în societatea greacă.

„În Atena, bărbatul adult îl introducea pe băiat în societatea bărbaților, iar adolescentul își exprima recunoștința prin acordarea unei favori (*kharis*), a unui drept sexual sau chiar a unui contact intercrural. Numai erastes putea experimenta dragostea (*eros*); eromenos trebuia să experimenteze „prietenia” (*philia*; vezi și Johns 1982: 101; DeVires 1997; Halperin 1997: 45-54).” (Younger, *Sex in the Ancient World From A to Z*, pag. 92)

„Erastes, iubitul adult, oferea daruri, cum ar fi un măr (cu semnificația lui erotică) sau un cocș sau, mai extravagant, un car sau un car tânărului iubit, eromenos. Pe vasele probabil destinate întrunirilor, pictorii au reprezentat relații sexuale între bărbați și tineri ca un contact „intercrural” – penisul bărbatului introdus între coapsele tânărului. Ar fi fost o rușine pentru băiat să accepte sexul anal. Acest comportament a continuat în Atena clasică a secolelor cinci și patru, însă trebuia tratat cu atenție. Un bărbat dobânda o onoare prin curtea și câștigarea agresivă a unui băiat,

însă dacă băiatul ceda pentru bani, atunci acela își pierdea acea onoare. Era o rușine pentru un tată sau un tutore să își prostitueze propriul copil, iar dacă făcea aceasta, băiatul nu mai avea obligația să îl ajute la bătrânețe.” (Clark, Desire A History of European Sexuality, pag. 23)

„Mai mult, numai dorința de a juca rolul activ era privită ca „naturală”. Tânărul ceda solicitărilor bătrânului din admirație, compasiune sau recunoștință, dar nu simțea nici dorință și nici plăcere.” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 139)

„Este important să ne aminti că relația erastes/eromenos era un model idealizat pentru contactul sexual dintre bărbați și că, probabil, realitățile pasiunilor erau mai apropiate de comediile carnale ale lui Aristofan. Este cumva greșit să presupunem că contactul intercrural era forma exclusivă de intimitate între bărbații din Grecia antică.” (Mondimore, A Natural History of Homosexuality, pag. 9)

„La vechii greci, contactul sexual între bărbații din aceeași pătură socială era legat îndeaproape de statut și se desfășura după reguli potrivit cărora nici una dintre părți nu era înjosită sau supusă acuzațiilor de licențiozitate. Parteneriatul sexual idealizat între bărbați presupunea un matur activ și un tânăr pasiv. În timp ce maturul căuta plăcere în actul sexual, tânărul nu urmărea aceasta. Cele două roluri se deosebeau prin denumiri diferite; partenerul mai bătrân se numea erastes, iar cel mai tânăr eromenos.” (Mondimore, A Natural History of Homosexuality, pag. 8)

„Deși tinerii erau învățați să reziste, ei erau învățați și că era acceptabil să le cedeze unor eromenos vrednici. Puteau deja să considere că asumarea rolurilor de erastes și, ulterior, eromenos erau acceptabile pentru tații și unchii lor – atât timp cât urmau regulile de joc a acestor roluri, și își jucau rolurile asumate după un model de curtare foarte stilizat.” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 139)

„În mod clar, eromenos nu este reprezentat ca o victimă sau o persoană care se supune într-o manieră pasivă. El este o persoană a cărei demnitate este accentuată nu numai în literatură, ci și în imagistică, și participă activ la un schimb care se află la baza relației erotice.” (Lear și Cantarella, Images of Ancient Greek Pederasty Boys Were Their Gods, pag. 192)

„Pentru a concluziona această idee: vârsta minimă este de aproximativ doisprezece sau treisprezece ani, însă sancțiunile care li se aplică celor ce nu respectă aceasta sunt absolut sociale.” (Lear și Cantarella, Images of Ancient Greek Pederasty Boys Were Their Gods, pag. 5)

„Vârsta unui băiat iubit pare să fie mereu între 12 și douăzeci.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 68)

„Rămâne problema vârstei maxime: de la ce vârstă devine nepotrivit să continui să fii „iubit”? Straton indică o vârstă precisă; șaptesprezece. Însă el nu se referă la vârsta legală, ci la vârsta la care băiatul înceta să mai fi de dorit pentru că își pierdea atractivitatea. La șaptesprezece ani, mai mult sau mai puțin, trupul lui căpăta caracteristicile unui bărbat adult, cel mai evident fiind părul care îi creștea pe față, pe coapse și pe piept. În acel moment, nimeni nu-l mai curta: el înceta să mai fie pais kalos (băiat frumos). (Lear și Cantarella, Images of Ancient Greek Pederasty Boys Were Their Gods, pag. 6)

„Ca regulă, primele tulleie îl lipseau pe cel iubit de iubitul său.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 68)

„Ca regulă, cel ce iubea în aceste asocieri era un bărbat matur sub vârsta de 40 de ani.” (Flacelliere, *Love in Ancient Greece*, pag. 68)

„Atunci când discutăm iubirea grecilor pentru băieți, nu trebuie să uităm un lucru: nu vorbim despre băieți (așa cum folosim noi azi acest cuvânt), adică copii de vârstă mică, ci numai de băieți care sunt maturi din punct de vedere sexual, adică de cei ce au ajuns la vârsta pubertății.” (Licht, *Sexual Life in Ancient Greece*, pag. 416)

„Pederastia era socializarea erotizată a unui adolescent în societatea bărbaților greci de către un adult (în contrast cu iubirea romană față de băieți), în special în secolele cinci și șase î.Hr. (Aristofan; *Homoeroticism; Atitudini sexuale*). Adolescentul (11-18 ani) era eromenos (cel iubit sau paidika, „băiatul”); bărbatul (20-30 de ani) era erastes (cel ce iubea) posibil unchiul băiatului din partea mamei (Bremmer 1983; Iolaus).” (Younger, *Sex in the Ancient World From A to Z*, pag. 91)

„Relația dura de la prezentare, când băiatul era mic (unsprezece ani, Straton) până când începea să îi crească păr facial (Plutarh, *Erotikos 770b-c*) și intra în armată, la vârsta de optsprezece ani.” (Younger, *Sex in the Ancient World From A to Z*, pag. 92)

„Totuși, în general grecii aprobau relația dintre un bărbat și un tânăr, care se baza pe aprecierea reciprocă, la fel cum o dezaprobau dacă băiatul se vindea pe bani.” (Licht, *Sexual Life in Ancient Greece*, pag. 437)

„Așa cum am văzut în capitolul 4, cea mai apreciată formă de homoeroticism era un construct social tradițional existent cu mult înaintea perioadei clasice. Era ceea ce bărbații din clasele superioare făceau împreună, separat de femeile din clasa lor. Deseori în relațiile sexuale, exista o distincție clară a rolurilor; partenerul mai bătrân, inițiatorul și agresorul, „iubitul” activ sau erastes, îl domina pe eromenos cel modest, pasiv și mai tânăr. Rolul lui erastes era acela de a se comporta cu moderație și înfrânare, în timp ce tânărul eromenos nu trebuia să afișeze nici o dorință sexuală proprie, răspunzând iubirii bătrânului cu o simplă bunăvoință, philia. Dacă accepta atenția unui iubit, era perceput ca „gratificându-l” (kharizesthai) pe curtant din recunoștință (kharis), nu din dorință sexuală, iar recunoștința nu era atât pentru daruri (niciodată pentru bani), ci pentru tipul și atenția celui bătrân. În schimbul „gratificării” prin sex intercruial (ca în fig. 5.12), bătrânul îl introducea pe tânăr în societatea adulților și îl învăța deprinderile sociale; aceasta însemna că eromenos își ocupa locul în lumea bărbaților și aristocraților din lumea bună, acei kalokagathoi „frumoși și buni”. Pentru adolescent, aceasta era atât educarea în deprinderile clasei sale, cât și un ritual de intrare într-o societate privilegiată.” (Garrison, *Sexual Culture in Ancient Greece*, pag. 157)

„Erau legați împreună printr-un pact la fel de obligatoriu pentru amândoi. Era obligația lui erastes de a fi mereu un exemplu aparte și impecabil pentru băiat. El nu trebuia să facă nici o faptă de care să-i fie rușine băiatului. Răspunderea lui totală față de băiat îl făcea dependent de acesta în multe feluri dincolo de cel pur erotic. El era judecat după dezvoltarea și comportamentul băiatului. Chiar și în aspectele fizice ale relației, băiatul se putea ridica împotriva tutorelui său.” (Vanggard, *Phallos A Symbol and Its History in the Male World*, pag. 88)

„Relația dintre erastes și eromenos era văzută ca una educațională și morală, parte a inițierii tânărului în ale masculinității. De aceea, era o dizgrație să nu o accepți, dar și o rușine să o accepți prea ușor. Cel ce iubea devenea responsabil de dezvoltarea și cinstea tânărului. Pentru că se presupunea că partenerul mai matur era motivat de binele iubitului său, iar ceea ce se dorea era

iubire și consens, nu doar o satisfacție sexuală; violul, înșelătoria sau intimidarea nu erau acceptate (într-adevăr, forțarea dovedită era temeii de ostracizare). Cei doi împărtășeau faima și rușinea.” (Downing, Myths and Mysteries of Same-Sex Love, pag. 139)

„Relația rareori continua (homosexualitatea masculină). Ambii parteneri urmau să se căsătorească, erastes la scurt timp după ce înceta relația pederastă. Eromenos putea fi atunci erastes pentru un alt eromenos (peisistratos).” (Younger, Sex in the Ancient World From A to Z, pag. 92)

Filosofii greci

O analiză a scrierilor istorice păstrate de la cei mai mari trei filosofi, Socrate, Platon și Aristotel ne arată felul în care vedeau ei comportamentul homosexual ca fiind eminentemente imoral. De aceea, ei ar fi respins ideea actuală de identitate gay.

„Cei trei mari filosofi greci, Socrate, Platon și Aristotel priveau comportamentul homosexual ca fiind eminentemente imoral. Toți trei au respins conceptul modern de ideologie și stil de viață „gay”. La baza respingerii platonice-aristoteliene și ulterior filosofice antice a tuturor comportamentelor homosexuale, și astfel a întregii ideologii „gay” moderne, se află trei teze fundamentale: (1) Angajamentul reciproc al unui bărbat și al unei femei în cadrul uniunii sexuale a căsătoriei este în mod intrinsec bun și acceptabil și este incompatibil cu relațiile sexuale din afara căsătoriei. (2) Actele homosexuale sunt în mod radical și particular non-marțiale și, din acest motiv, inacceptabile și nenaturale în mod intrinsec. (3) Mai mult, după Platon, dacă nu și Aristotel, actele homosexuale seamănă în mod special cu masturbarea solitară, ambele tipuri de acte non-marțiale fiind nevrednice de ființa umană și imorale.” (Finnis, “Law, Morality, and Sexual Orientation”, pag. 33)

„Filosofi ca Xenofon, Platon și Aristotel au exprimat această atitudine într-o formă mai radicală, fiind dispuși să accepte numai relațiile pederaste în forma lor nesexuală. Astfel, ei au încercat, cel puțin teoretic, să pună capăt tendinței antice de a abuza de băieți și tineri.” (Detel, Traducere de David Wigg-Wolf. Foucault and Classical Antiquity Power, Ethics and Knowledge, pag. 135)

Platon

„Însă Platon cel puțin a înțeles că este un mit să-l prezentăm pe Laius ca inventator al homosexualității. În Legile, Străinul atenian, abordând problema dificilă a reglementării pasiunii sexuale, „cauza mulțimii de necazuri atât pentru individ, cât și pentru state întregi”, spune că „urmând natura” legiuitorii trebuie să facă legile așa cum erau „înainte de Laius”, când sexul cu bărbați și tineri ca și cum ar fi femei (o referință clară la sodomie) era interzis după modelul animalelor, pe care Platon în mod greșit îl considera ca fiind limitat la procreare. Platon vede starea naturii ca fiind una în care homosexualitatea nu există, sexul între masculi fiind deci o invocare nenaturală care a început cu Laius. Aceasta este conformă și cu Peisandros, care numește pasiunea lui Laius „iubire nelegiuită”, nelegiuită în sensul că este „contrară legii naturale”, interpretare susținută și de un alt epitet pe care îl folosește Peisandros, atheniton, care înseamnă „nelegiuit” în sensul de „contrar obiceiurilor stabilite”, legile nescrise transmise de zei înainte de vremuri, nu lege stabilite de oameni. Nici viziunea lui Platon asupra homosexualității, ca „nenaturală”, nu este o consecință a vârstei sale înaintate. Mai devreme și Phadrus, unul dintre susținătorii pederastiei, numea gratificarea homosexuală drept „nelegiuită” și critica acele suflete mărunte care nu puteau să vadă frumusețea unui băiat chipeș, nefiind deci „o rușine să cauți plăcerea împotriva naturii”. Astfel, homosexualitatea la greci este o invocare istoric, rezultat al

imaginației umane depravate și a vulnerabilității la plăcere.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 102)

„Mediul pederast din școli, unde tinerii făceau exerciții goi, era socoti a fi o invenție spartană, alături de ungerea cu ulei a trupului înainte de exerciții, pentru a proteja pielea dar și pentru a spori alura erotică a atletului. În Străinul atenian al lui Platon, aceste stereotipuri culturale sunt acceptate atunci când el îi face răspunzători pe doriei de „coruperea plăcerii sexualului care este după natură, nu doar cu bărbați, ci și cu animale”. Din nou Platon vede homosexualitatea ca pe un fenomen istoric, o „enormitate” care vine din incapacitatea de a controla o plăcere definită ca fiind „împotriva naturii” pentru că servea scopului ei propriu, iar nu scopului procreării. Mai târziu în Legile, el condamnă din nou homosexualitatea, alături de adulter și sodomia heterosexuală, pe motiv că nu sunt „după natură” și pentru că nu conduc la procreare.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 103)

„Neacceptarea de către Platon a homosexualității este împărtășită de contemporanul lui, Xenofon, mare admirator al spartanilor, care vrea să îi absolve de responsabilitatea tradițională a legitimării homosexualității. Miticul legiuitor din Sparta, Licurg, ne spune Xenofon, a interzis intimitatea fizică între băiat și admiratorul său, clasificând homosexualitatea alături de alte nelegiuiri cum ar fi incestul. Ca și Platon, Xenofon consideră relațiile sexuale dintre bărbați ca depravate și pe care bărbații cu scaun la cap ar trebui să le respingă așa cum resping incestul.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 103)

Aristotel

„Deși Aristotel, așa cum am văzut, afirmă că dorieii au inventat homosexualitatea, în alte locuri el admite că homosexualii se pot naște așa cum se și pot forma. În orice caz, ei sunt o abatere de la normă. Discutând etica nihomaheană, de ce unele practici neplăcută sau dezgustătoare sunt acceptabile, el spune că unele „lucruri respingătoare” vin de la „natură” sau „obicei” și menționează trasul de păr, rosul unghiilor, mâncatul de pământ și „sexul între bărbați”. Acesta din urmă, remarcă el, deseori vine din abuzurile sexuale din copilărie. Asemenea persoane nu sunt mai „neînfrânate” în comportamentul lor sexual decât o femeie, fie că sunt așa de la natură sau prin „boala” deprinderii. În ciuda tonului tolerant și obiectiv al lui Aristotel, homosexualitatea rămâne caracterizată ca o „boală” (nosematodie), un comportament compulsiv, neplăcut și distructiv similar maniilor de a mânca pământ sau a-ți roade unghiile. Chiar și pederastia, o instituție acceptată în orașul-stat, este văzută aici ca având o contribuție la ceea ce Aristotel consideră a fi o stare morbidă. Kinaidos de astăzi sunt eromenos (sau iubitorii de băieți) de ieri.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 104)

„Opera aristotelică oferă alte dovezi ale credinței că homosexualitatea provine dintr-o diformitate fiziologică produsă fie de natură, fie prin deprindere. Un pasaj ciudat din Probleme explică de ce un bărbat ar găsi plăcere în a fi penetrat anal – evident o anomalie neplăcută în ochii grecilor și care cerea o explicație. Plecând de la ipoteza că fiecare formă de excreție are o zonă a corpului din care este secretată, scriitorul explică că homosexual pasiv, din cauza unor afecțiuni ale canalelor care conduc sperma de la testicule la penis, este „construit nenatural”, sperma acumulându-i-se în anus. Acest defect poate fi rezultatul unei diformități înnăscute sau a unui abuz sexual din copilărie. Fluid strâns produce o dorință care nu poate fi satisfăcută pentru că nu există cale de eliberare a seminței acumulate. Astfel, catamitul urmărește penetrarea anală pentru a-și reduce acea acumulare. Scriitorul continuă și afirmă că băieții care au fost penetrați anal s-au obișnuit cu aceasta, asociind astfel plăcerea cu actul respectiv. Mediul și experiențele din copilărie joacă un

rol important în formarea homosexualului pasiv, prin deformarea trupului acestuia.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 104-105)

Fiziognomie

„Fiziognomia pseudo-aristotelică descrie în mod similar efectele homosexualității pasive asupra trupului: Bărbatul efeminat are ochii încețoșați, genunchii moi, capul atârând pe un umăr, mâinile întoarse și molatic. Își leagă coapsele în timp ce merge, sau încearcă să n-o facă, și privește pe furis. Ambele pasaje, asemenea celor din Platon, prezintă homosexualitatea ca pe o stare diformă, o stare produsă fie printr-o tulburare naturală, fie prin deprindere, pe scurt ceva „anormal”, nu obiceiul „acceptat și integrat în societate” pe care îl văd unii dintre cercetătorii de astăzi.” (Thorton, Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality, pag. 105)

Legile grecești

De asemenea, există dovezi scrise privind prevederile legale care reglementau diferitele forme de comportament homoerotic. Aceste prevederi legale pot fi grupate în trei categorii. Primul grup a fost menționat deja – prevederi legale pentru prostituția masculină. Bărbatul își pierdea dreptul de a se mai adresa Adunării și de a mai participa la alte domenii ale vieții publice, dacă se angaja în acte homosexuale pentru un câștig. Aceste prevederi legale împotriva prostituției masculine se aplicau și pederastiei. Al doilea grup se referă la legile privind educația și curțarea. Prevederile generale despre agresiunile sexuale sunt incluse în al treilea grup de legi care se pot aplica tuturor comportamentelor sexuale, fie heterosexuale, fie homosexuale. Referitor la pederastie, aceasta era abordată în multe lefi și în diferite feluri pe cuprinsul Greciei. Pentru că era limitată aproape exclusiv la clasa conducătoare și deci acceptată social, legile rareori erau implementate, exceptând cazurile în care erau folosite în clasele de sus pentru avantaje politice în cadrul disputelor.

„În Grecia însă, deși pederastia era interzisă prin lege în majoritatea orașelor, devenise atât de acceptată încât nimeni nu se mai ostenea să o ascundă. Din contră, aceste tendințe erau respectate și chiar aprobate.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 63)

„Discuțăm în mod clar despre altceva decât curțarea romantică a adolescenților de către tineri de douăzeci și ceva de ani, cunoscută ca pederastie, o activitate ilustrată pe vasele ateniene de la sfârșitul secolului al șaselea și începutul secolului al cincilea î.Hr. și descrise în dialogurile lui Platon ca fiind o experiență uneori sfâșietoare, alteori încântătoare, dar întotdeauna de interes și aprobare generală. În cazul pederastiei, așa cum au demonstrat Dover, Golden și Foucault, se combinau o varietate de convenții menite să-l protejeze pe partenerul minor de stigmatul efeminării și de acela de a fi un kinaidos.” (Winkler, “Laying Now the Law: The Oversight of Men’s Sexual Behavior in Classical Athens”, pag. 186 în Before Sexuality The Construction of Erotic Experience in the Ancient Greek World, editori David M. Halperin, John J. Winkler și Froma I. Zeitlin)

„Așa cum bine a observat Dover (1978, 88 f.), același tip de moralitate dublă trebuie să fi guvernat și seducția homosexuală, așa cum guverna și relațiile heterosexuale din majoritatea societăților; curțarea și seducerea erau acceptate, însă cedarea în fața seducției nu. Atena a mers mai departe pentru a-și proteja tinerii frumoși de bărbații avizi după trupul lor; au fost incluse în sistemul juridic măsuri stricte care îi împiedicau pe băieți să se prostitueze. Totuși, întrucât darurile și favorurile sociale făceau parte din tiparul pederast, trebuie să fi fost dificil să stabilești în ce punct începea prostituarea.” (Keuls, The Reign of the Phallus Sexual Politics in Ancient Greece, pag. 296)

„În același timp, în Atena exista un întreg set de legi care limitau răspândirea pederastiei. această legislație probabil exista din vremea lui Solon. Se urmărea, printre altele, menținerea pe cât posibil a celor maturi în afara școlii și a locurilor pentru exerciții. (Vezi Eschin, Împotriva lui Timarchus, 9-11.) Însă legile nu erau foarte eficiente împotriva deprinderilor larg răspândite și învederate.” (Flacelliere, Love in Ancient Greece, pag. 67)

„Dovezile existente indică către o anumită nervozitate a ateniilor față de toate tipurile de contacte homosexuale. Legile lui Solon cu privire la homosexualitate, pentru care principala noastră sursă este discursul lui Eschin împotriva lui Timarchus, au încercat să reglementeze practicile și să-i protejeze pe cetățenii atenieni de abuzuri sexuale: sclavii nu puteau practica liber sau forțat homosexualitatea și nici să frecventeze palaestras; cei liberi nu se putea prostitua și nici să fie violați; tații erau încurajați să-și protejeze fiii de seducere, folosind tutori care să urmărească binele lor, cel puțin până ajungeau la vârsta la care puteau ei înșiși să ia hotărâri inteligente cu privire la viața lor.” (Henderson, The Maculate Muse, pag. 204-205)

„Din discursul lui Eschin putem vedea un fel de cod de comportament care se aplica acestui gen de legături. Legăturile amoroase dintre bărbați și băieți sau între adulți, în funcție de circumstanțe, puteau fi licențioase și depravate, sau nobile și caste. Dacă un bărbat avea o legătură precaută, fără nici o formă de plată și doar din considerație pentru frumusețea iubitului său, atunci nimeni nu îl putea condamna pentru satisfacerea dorințelor sale. Însă dacă un bărbat se prostitua sau își făcea un obicei din a-și da trupul sau din a curta tineri doar în scopuri carnale, atunci el putea fi învinuit de depravare.” (Henderson, The Maculate Muse, pag. 205)

„Un moment important este reprezentat de Solon (Eschin, Tim., 138; Haricles, ii, 262 ff.), care, el însuși homosexual, emite legi importante pentru reglementarea pederastiei, specificând în primul rând că un sclav nu poate avea o legătură cu un băiat născut liber. Aceasta arată două lucruri: mai întâi, că pedofilia era recunoscută de legiuitor în Atena, apoi că legiuitorul considera sentimentul de superioritate al celui născut liber ca reducându-se prin relațiile intime cu sclai. Mai mult, au fost emise legi (Eschin, Tim., 13-15) care urmăreau protejarea băieților născuți liberi de abuzuri în perioada copilăriei. O altă lege îi priva de drepturi civile pe cei ce îi determinau pe băieții liberi să-și ofere farmecele pentru bani; prostituția nu avea nimic a face cu pedofilia despre care vorbim aici și la care trebuie să ne gândim mai degrabă ca la o relație voluntară bazată pe o afecțiune reciprocă.” (Licht, Sexual Life in Ancient Greece, pag. 452-453)

„Solon, faimosul legiuitor și arhonte din Atena în 594/3 î.Hr., promovase două legi morale legate de homosexualitatea în școli. Prima le interzicea sclavilor să desfășoare activități în școli și să aibă cetățeni liberi ca iubiți.” (Scanlon, Eros and Greek Athletics, pag. 212)

„A doua lege a lui Solon, datând probabil de la sfârșitul secolului al cincilea, prevedea ore pentru deschiderea și închiderea școlilor și a palaestrae-lor, pentru a descuraja legăturile homosexuale la adăpostul întinericului și fără prezența unor supraveghetori adecvați.” (Scanlon, Eros and Greek Athletics, pag. 213)

„Înșiși atenienii erau conștienți de aceste ambiguități și contradicții. Pentru început: potrivit lui Xenofon, grecii știau că acele legi și obiceiuri referitoare la pederastie variau mult de la stat la stat. Unii o interziceau direct, alții o permiteau explicit. În Simpozion, Platon pune în gura lui Pausanias un discurs despre iubire, care abordează în mod explicit conflictele din normele și obiceiurile ateniene legate de pederastie. În timp ce în restul Greciei aceste legi și obiceiuri sunt clare și bine definite, explică Pausanias, cele din Sparta sunt „poikilos” – complicate și subtile. El comentează că legislația ateniană în domeniu este admirabilă, însă este greu de înțeles; greutatea

constă în aprobarea și cenzurarea simultană pe care normele sociale și reglementările le exercită cu privire la curtarea pederastă.” (Cohen, Law, Society and Homosexuality in Classical Athens, pag. 152 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„Prevederile legale referitoare la diferite forme de comportament pot fi grupate în trei categorii: legi referitoare la prostituție; legi referitoare la educație și curtare și, în fine, prevederi generale despre agresiunile sexuale. Acestea sunt doar categorii orientative, totuși, și pot exista suprapuneri între ele. Legile referitoare la prostituția masculină pot fi analizate primele. O lege anume îl priva de drepturi pe cetățeanul atenian care se prostituia, fie ca băiat, fie ca adult; acela își pierdea dreptul de a se adresa Adunării și de participa la alte domenii importante ale vieții civile. Apoi, dacă un băiat era închiriat pentru servicii sexuale de către tatăl, fratele, unchiul sau tutorele său, aceștia făceau obiectul unei acțiuni publice, alături de omul care îl lua. În al treilea rând, o lege generală interzicea solicitarea de servicii și se aplica oricărui copil sau femei născute liberă.” (Cohen, Law, Society and Homosexuality in Classical Athens, pag. 153 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„A doua categorie de legi se referea la educație și prevedea interdicții mai detaliate, printre altele și norme pentru a-i proteja pe școlari de atențiile erotice ale adulților. Aceste legi reglementau toate contactele pe care băieții le-ar fi putut avea cu adulți când erau la școală și prevedeau numirea unor oficiali care să asigure menținerea ordinii. După Eschin, legea interzicea școlilor să se deschidă înainte de răsărit și să rămână deschise după apus, și reglementau strict cine putea intra acolo și în ce condiții. În fine, o altă lege le interzicea sclavilor să curteze băieți liberi.” (Cohen, Law, Society and Homosexuality in Classical Athens, pag. 153-154 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„Al treilea tip de interdicții legale este mai problematic decât primele două și a primit puțină atenție în ceea ce privește reglementarea comportamentelor homoerotic. Mă refer aici la legea hubris-ului (scandal sau abuz). Cercetările actuale asupra pederastiei afirmă în general că nu existau legi care să interzică unui bărbat atenian să întrețină o relație sexuală cu un băiat liber, fără folosirea forței sau fără plată. Această idee este de obicei punctul de plecare al interpretării standard. Însă această interpretare ignoră o serie de întrebări legate de contextul legal al sexualității pederaste care, după cunoștințele mele, nu au fost puse niciodată. Prevedea legea ateniană o vârstă a consimțământului, în conceptualizarea atacului și seducției sexuale? Dacă acceptul unui băiat nu îndepărta acuzarea, atunci orice relație sexuală consumată cu un băiat îndeplinea elementele cerute pentru a fi o infracțiune? Avea legea ateniană vreo prevedere similară violului din sistemele juridice moderne, în care consimțământul este un aspect crucial pentru definirea infracțiunilor de viol? Un răspuns afirmativ la oricare dintre aceste întrebări ar implica reanalizarea opiniei standard potrivit căreia rolul activ în relațiile pederaste nu comporta absolut nici o formă de oprobriu.” (Cohen, Law, Society and Homosexuality in Classical Athens, pag. 154 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„Setul de norme juridice incluse în aceste statute reflectă o ordine socială care implică o ambivalență profundă și o angoasă cu privire la sexualitatea bărbat-bărbat; o ordine socială care recunoștea existența și persistența acestui comportament, dar care se preocupa îndeaproape de pericolele pe care le reprezenta aceasta. Vârful acestor pericole era coruperea viitorului polisului, reprezentat de bărbați, iar participarea la acte sexuale cu bărbați era considerată ca stricând copiii din familiile cetățenilor. Băieții care, în anumite situații, participau la acte sexuale cu bărbați, se considera că au acționat pentru un câștig și că au adoptat un rol supus care îi priva de calitatea de viitori cetățeni. La fel, cetățenii adulți care se prostituau făceau obiectul aceluiași penalități și oprobriu. Aceste legi reprezentau una dintre cele mai aspre pedepse pe care le putea

impune o societate și reflectă nivelul de preocupare față de păstrarea trupului cetățenilor.” (Cohen, Law, Society and Homosexuality in Classical Athens, pag. 156-157 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey)

„De obicei cercetătorii nu pun în legătură hubris-ul cu pederastia pentru că ei cred că hubris se referea la insulta sau scandalul violent. Nu au acordat suficientă atenție felului în care legea hubris-ului prevedea pedepse pentru infracțiunile de viol. Dar chiar dacă deseori violul era considerat a fi hubris, așa era văzută și seducerea. Eufilet, de exemplu, se referă la hubris-ul pe care amantul soției l-a comis față de soț (Lysias 1.4, 17, 25) iar un discurs al lui Demostene implică pedepsirea hubris-ului (hubreos graphe) săvârșit de un fiu care și-a sedus mama. Asemenea contexte se potrivesc perfect definiției lui Aristotel pentru hubris ca reprezentând orice comportament care dezonorează și face de rușine victima, pentru plăcerea sau satisfacția atacatorului (Retorica 1387b). Într-adevăr, anume în această privință a introdus Eschin legea hubris-ului în catalogul legilor pe care le-a enumerat ca reglementând pederastia în Atena în secolul al patrulea î.Hr. De fapt, atunci când el se referă pentru prima oară la legea hubris-ului, o descrie ca pe un statut care include toate acele comportamente într-o interdicție sumară: „Dacă cineva săvârșește hubris împotriva unui copil, bărbat sau femeie sau a cuiva liber sau sclav...” (Eschin 1, 15). La fel, sursele ateniene califică atât violul, cât și seducerea femeilor și copiilor, ca fiind hubris întrucât ambele încălcă integritatea sexuală și onorarea familiei.” (Cohen, Law, Sexuality, and Society The Enforcement of Morals in Classical Athens, p.178-179)

„Violarea unui băiat liber era hubris sau o disconsiderare a drepturilor aceuia și putea conduce la pedeapsa capitală. Aparent, tații îi certau iar colegii de școală rădeau de băieții care aveau iubiți. Nu știm însă cât de frecvent aceste relații erau sexuale; poate erau doar momente pasagere, având loc cu o anumită frecvență însă rareori conștientizate.” (Clark, Desire A History of European Sexuality, pag. 23)

Putem concluziona acum spunând că comportamentele homoerotice din Grecia antică și cele din cultura occidentală modernă au mult mai multe în comun și că, în mare, sunt similare. Există numeroase confuzii și dezacorduri. Ideea generală a acceptării sociale și a legalizării comportamentului homosexual reprezintă agenda și ținta homosexualilor și a stângii politice, în încercarea de a impune acceptarea și tolerarea socială și juridică a homosexualității de către o minoritate la adresa majorității. Atunci când privim aceasta în contextul redefinirii căsătoriei și a familiei pentru a include perechile homosexuale și supunerea acestor măsuri votului alegătorilor, comportamentul homosexual nu este aprobat. O diferență importantă, atunci când comparăm homosexualitatea din antichitate cu cea de astăzi, este aceea că componenta sexuală a pederastiei, sexul între bărbați și adolescenți nu sunt acceptate legal și juridic în societatea occidentală de astăzi.

Bibliografie

Cantarella, Eva. Traducere de Cormack Cuilleanain. Bisexuality in the Ancient World. Yale University Press. New Haven & London, 1992.

Clark, Anna. Desire A History of European Sexuality. Routledge Taylor & Francis Group. New York and London, 2008.

Cohen, David. Law, Society and Homosexuality in Classical Athens. pag. 151-166 în Sex and Difference in Ancient Greece and Rome, editori Mark Golden și Peter Toohey.

Cohen, David. *Law, Sexuality, and Society The Enforcement of Morals in Classical Athens*. Cambridge University Press. Cambridge, England, 1991.

Detel, Wolfgang. *Traducere de David Wigg-Wolf. Foucault and Classical Antiquity Power, Ethics and Knowledge*. Cambridge University Press, 2005.

Dover, K. J. *Classical Greek Attitudes to Sexual Behavior*, pag. 114-125 în *Sex and Difference in Ancient Greece and Rome*, editori Mark Golden și Peter Toohey.

Downing, Christine. *Myths and Mysteries of Same-Sex Love*. Continuum Publishing Company. New York, 1989.

Finnis, John. "Law, Morality, and "Sexual Orientation"", p.31- 42 in *Same Sex Debating the Ethics, Science and Culture of Homosexuality*, editor John Corvino. Rowman & Littlefield Publishers. Lanham, Maryland, 1997.

Flacelliere, *Love in Ancient Greece*. Greenwood Press Publishers. Westport, Connecticut, 1973.

Golden, Mark and Peter Toohey. Editori. *Sex and Difference in Ancient Greece and Rome*. Edinburgh University Press. Edinburgh, 2003.

Halperin, David M. *One Hundred Years of Homosexuality and Other essays on Greek Love*. Routledge. New York and London, 1990.

Henderson, Jeffery. *The Maculate Muse*. Yale University Press. New Haven, 1975.

Garrison, Daniel H. *Sexual Culture in Ancient Greece*. University of Oklahoma Press, Norman OK, 2000.

Golden, Mark and Peter Toohey. Editori. *Sex and Difference in Ancient Greece and Rome*. Edinburgh University Press. Edinburgh, 2003.

King, "Sowing the Field: Greek and Roman Sexology, pag. 29-46 în *Sexual Knowledge Sexual Science: The History of the Attitudes in Sexuality* editori Roy Porter and Mikulas Teich.

Keuls, Eva C. *The Reign of the Phallus Sexual Politics in Ancient Greece*. University of California Press. Berkeley, Los Angeles, & London, 1985.

Lear, Andrew and Eva Cantarella. *Images of Ancient Greek Pederasty Boys were their gods*. Routledge Taylor and Francis Group. Londra și New York, 2008.

Licht, Hans. *Sexual Life in Ancient Greece*. Constable and Company Limited. London, 1994.

McLure, Laura K. Editor. *Sexuality and Gender in the Classical World Readings and Sources*. Blackwell Publishers. Oxford & Malden, MA, 2002.

Nussbaum, Martha C. and Juha Sihvola. *The Sleep of Reason Erotic Experience and Sexual Ethics in Ancient Greece and Rome*. The University of Chicago Press. Chicago and London, 2002.

Porter, Roy and Mikulas Teich editori. *Sexual Knowledge, Sexual Science: The History of the Attitudes to Sexuality*. Cambridge University Press. Cambridge, 1994.

Scanlon, Thomas F. *Eros and Greek Athletics*. Oxford University Press. Oxford and New York, 2002.

Sissa, Giulia. Traducere de George Staunton. *Sex and Sensuality in the Ancient World*. Yale University Press. New Haven and London, 2008.

Thorton, Bruse S. *Eros The Myth of Ancient Greek Sexuality*. Westview Press. Boulder, CO, 1997.

Vanggard, Thorkil. *Phallos A Symbol and Its History in the Male World*. International Universities Press, Inc. New York, 1972.

Williams, Craig A. *Roman Homosexuality Ideologies of Masculinity in Classical Antiquity*. Oxford University Press. Oxford & New York, 1999.

Winkler, John J. *The Constraints of Desire The Anthropology of Sex and Gender in Ancient Greece*. Routledge. New York and London, 1990.

Winkler, John J. "Laying Now the Law: The Oversight of Men's Sexual Behavior in Classical Athens". pag. 171-209 in *Before Sexuality The Construction of Erotic Experience in the Ancient Greek World* editori David M. Halperin, John J. Winkler and Froma I. Zeitlin.

Younger, John G. *Sex in the Ancient World From A to Z*. Routledge Taylor and Francis Group. Londra și New York, 2005.

* * *

Mai multe informații despre cercetarea și terapia homosexualității la adresa www.homosexualitate.ro, proiectul *Speranță și vindecare pentru homosexuali*.